

CZU:

DREPTUL DE VOT - GARANȚIE CONSTITUȚIONALĂ ȘI PRACTICI

Alexandru ARSENI,

doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, USM

Suveranitatea națională, stipulează textul constituțional, aparține poporului Republicii Moldova care o exercită și prin organele sale reprezentative. Iar organul reprezentativ suprem al poporului este parlamentul. Temeiul legitim al activității Parlamentului este voința poporului, voința care constituie baza puterii de stat. Această voință constituțional se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, secret și liber exprimat. Deci, sursa puterii de stat este exercitarea de către fiecare cetățean a dreptului său exclusiv politic, drept natural și inalienabil.

Cuvintele-cheie: Drept de vot, cetățean, universalitate, egalitate, tratament diferențiat, disproportionalitate.

RIGHT OF VOTE - CONSTITUTIONAL GUARANTEE AND PRACTICES

Alexandru ARSENI,

doctor habilitat in law, Associate Professor, USM

National sovereignty, stipulates the constitutional text, belongs to the people of the Republic of Moldova exercising it and its representative bodies. And the supreme representative body of the people is parliament. The legitimate ground of Parliament's activity is the will of the people, the will that is the basis of state power. This constitutional will is expressed through free elections, which take place periodically through universal, equal, secret and free expression. So, the source of state power is the exercise by each citizen of his exclusively political, natural and inalienable right.

Keywords: Right to vote, citizen, universality, equality, differential treatment, disproportionality.

„... demnitatea omului, drepturile și libertățile lui ... reprezintă valori supreme și sunt garanții”
(Art.1., alin.(3) din Constituția Republicii Moldova)

Anotare. Scrutinul pentru alegerea deputaților în parlamentul Republicii Moldova este stabilit pentru data de 24 februarie 2019. În vederea asigurării procesului electoral au fost organizate la decizia Parlamentului circumscripții electorale, inclusiv și peste hotarele țării și alegerea deputaților va fi efectuată și prin votul cetățenilor aflați în afara republicii.

Jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului statuează ca, **atunci când statul are deja un sistem de organizare a alegerilor peste hotare și garantează dreptul de a vota peste hotare, el trebuie să asigure alegătorilor posibilități rezonabile de a-și exercita dreptul de vot și echitatea acestora în ansamblu** (*mutatis mutandis Riza s.a. v.Bulgaria*).

Legislația Republicii Moldova permite cetățenilor aflați peste ho-

tare să voteze la secțiile de votare, iar din 2010 și în afara locurilor misiunilor diplomatice.

În același timp, practica demonstrează că alegătorii aflați peste hotare nu sunt asigurați de a-și exercita dreptul de vot. Spre exemplu, Curtea Constituțională prin adresa pcc-+1/139e-34/2 a constatat că „mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova aflați în străinătate nu și-au putut exercita dreptul de vot și că numărul secțiilor de votare și al buletinelor de vot distribuite secțiilor de votare din afara țării au fost, de fapt, insuficiente” [1].

Totodată în legislația electorală sunt unele reglementări care îngăduiesc cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare de a-și exercita dreptul de vot în baza principiului universalității și egalității. Concret este vizată sintagma „în secțiile de votare constituite

peste hotarele Republicii Moldova” cuprinse în art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral [2].

În acest context, Avocatul Poporului în scopul prezentării tuturor cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de domiciliu sau reședință, de locul aflării permanente temporare, să-și exercite dreptul de vot fără bariere nejustificate și disproportionate și a depus la Curtea Constituțională sesizarea privind constituționalitatea sintagmei enunțate.

Prin decizia din 14 ianuarie 2019 Curtea a declarat inadmisibilă sesizarea [3]. Decizie definitivă și irevocabilă conform art.140 alin.(2) din Constituție, dar pasibilă cercetării din punct de vedere științific, activitate pe care o vom întreprinde-o.

Scopul cercetării este de a supune analizei științifice exercițiul dreptului fundamental constituțio-

nal al cetățenilor de a vota pentru și a identifica practica realizării, precum și condițiile necesare de exercitare a acestui drept. Ca rezultat, în baza premiselor identificate am formulat respectivele concluzii pe marginea obiectului de cercetare și am sugerat propunerile de rigoare întru exercitarea plenară de către cetățeni a dreptului său natural și inalienabil de a vota.

În acest scop vom elucida 1) obiectul sesizării; 2) esența dreptului de vot; 3) procedurile aplicabile acestor spețe, precum și a soluției adoptate de către Curtea Constituțională.

1. Justificarea obiectului sesizării

Avocatul Poporului, în sesiune, pornește de la faptul că în conformitate cu datele Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, în 2016, peste hotarele țării locuiau 805.509 cetățeni, remitențele cărora, conform datelor Băncii naționale, în anul 2018, au constituit 20,5% din Produsul Anual Brut al Republicii Moldova.

În data de 10.01.2019 erau înregistrați prealabil 24 586 mii [4] de cetățeni doritori de a-și exercita dreptul de vot.

De remarcat că art.38 alin.(2) din Constituție [5] proclamă și garantează cetățenilor dreptul de vot care au atins vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv. Apoi, exercitarea acestui drept de către cetățenii Republicii Moldova, aflați peste hotare art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral este posibilă doar în baza pașaportului și a livretului de marinar.

Această normă, menționează Avocatul Poporului, implicit, interzice cetățenilor Republicii Moldova să voteze în secțiile de vota-

re de peste hotare cu buletinele de identitate, buletinele de identitate provizorii (așa cum votează cetățenii acasă) sau cu buletine sau cu pașapoarte expirate.

Pornind de la valoarea primordială a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului, ele constituie obiect de reglementare și de protecție a unui șir de instrumente internaționale, regionale și naționale.

Așadar, conform art.21 al Declarației Universale a Dreptului Omului [6] „orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor politice ale țării sale, fie direct, fie prin reprezentanți liberi aleși”. Tot aici „Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat”, această voință „trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal, egal și prin vot secret sau după o procedură echitabilă care să asigure libertatea votului”.

Drepturile stabilite în Declarația Universală au fost reiterate și extinse în pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice [7]. Așa, potrivit art.25 fiecare cetățean, fără discriminare are dreptul de vot și dreptul de a candida la funcții publice.

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale [8]. Așa, potrivit art.3 al Primului protocol al Convenției cere statelor semnatare, inclusiv și Republicii Moldova să „organizeze alegeri libere, prin vot secret, la intervale de timp rezonabile, în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei persoanelor cu privire la alegerea legislativului”.

Observăm așadar, cu claritate chemarea instrumentelor enume-

rate, inclusiv și a Constituției Republicii Moldova de a crea condiții pentru ca fiecare cetățean să-și exercite dreptul de vot în mod liber, fără discriminare și îngărări nejustificate. Or, tocmai, în viziunea Avocatului Poporului, viziune pe care o împărtășim și noi, prevederile art. 58 alin.(3) lit.c) în sintagma, „în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova” ce interzice votarea în baza buletinului de identitate sau buletinului de identitate provizoriu îngărește exercitarea dreptului de vot al cetățenilor aflați peste hotare, pe când cei de pe teritoriul republicii au acest drept. Suntem în așa situație în prezența disproporționalității și, vom adăuga noi, a discriminării.

Anume această stare *de jure* și *de facto* au servit temei pentru Avocatul Poporului, care prin definiție este obligat să contribuie la respectarea drepturilor fundamentale ale omului, precum și a întreprinde măsuri pentru restabilirea celor încălcate. Avocatul Poporului a considerat că stipulările art.58 alin.3 lit.c) din Codul electoral nu sunt proporționale scopului urmărit și aduc atingere substanțială drepturilor electorale a cetățenilor Republicii Moldova aflate peste hotare și încalcă dreptul persoanelor de a alege.

Pornind de la aceste premise, Avocatul Poporului a solicitat Curții Constituționale:

„3. A exercita controlul constituționalității sintagmei „în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova” cuprinse în art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral și declararea neconstituțională a acesteia.

4. A exercita controlul constituționalității art.58 alin.(3) din

Codul electoral, în măsura în care acesta interzice votarea în baza actelor de identitate cu termen de valabilitate expirat, însă care permit identificarea alegătorului în Registrul de Stat al Alegătorilor.

2. Dreptul de vot – esența materiei.

Am constatat deja că dreptul de vot este un drept fundamental al cetățeanului proclamat și garantat de Constituție. Ca și orice drept fundamental, dreptul de vot este subiectiv și se exercită individual, nu în mod colectiv. Anume această stare impune și tratarea în mod individual exercitarea dreptului de vot, ca drept exclusiv politic.

În fond „dreptul de vot” sau „dreptul de a alege” înseamnă „posibilitatea recunoscută și garantată unei persoane ca, în condițiile legii, să participe la desemnarea” [9] persoanelor în organele reprezentative ale statului.

Așadar „beneficiarul” este în-suși omul, cetățeanul statului.

Atât Declarația Universală a Drepturilor Omului (art.21), precum și Constituția Republicii Moldova (art.38 alin.(1)) stabilesc următoarele principii de realizare, exercițiu al dreptului de vot a) universalitatea; b) egalitatea; c) votul direct; d) votul secret; e) votul liber exprimat.

Universalitatea votului ca principiu conform art.38 alin.(2) din Constituție implică două componente. 1) cetățenia; 2) vârsta minimă – 18 ani. Vârsta alegătorului este incontestabilă, fapt pentru care nu ne vom expune în cazul dat. Însă cetățenia - Da!

Cetățenia în calitate de statut al persoanei, doctrinar, este acea calitate a persoanei fizice, ce exprimă legătura politică permanentă nelimitată în timp și spațiu

dintre această persoană fizică și statul respectiv, atribuind plenitudinea de drepturi și obligații reciproce stabilite de Constituție și legi. Aceeași abordare o găsim și în art.3 alin.(1) al Legii cetățeniei în conformitate cu care „cetățenia Republicii Moldova stabilește între persoana fizică și Republica Moldova o legătură politico-juridică permanentă, care generează drepturi și obligații reciproce între stat și persoană” [10].

De remarcat că această legătură politico-juridică este permanentă și nelimitată în timp și spațiu. Adică, chiar dacă cetățeanul se află peste hotarele statului, el nu și pierde această legătură și se bucură de toate drepturile stabilite de Constituție, precum și are respectivele obligații.

Totodată ei își îndeplinesc și obligațiile constituționale. Așa art.58 alin.(1) din Constituție stabilește că „cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice”, așa ca cei 805.509 [11] cetățeni ai Republicii Moldova aflați peste hotare, conform datelor Băncii Naționale, remitențele cărora au constituit 20,5% din Produsul Anual Brut al Republicii Moldova în anul 2018.

Așadar cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare nu și-au pierdut legătura cu baștina, în același timp îndeplinindu-și obligațiile constituționale. Nu sunt indiferenți de cei rămași acasă și de destinul Republicii Moldova.

Așadar, cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare dispun nestingherit de dreptul de vot, precum și să participe la administrarea treburilor publice, inclusiv și prin reprezentanții lor (art.39 alin. (1) din Constituție.

3. Procedura de urmat în si-

tuția acestei spețe. Considerăm oportun de a apela la renumitul și semnificativul caz istoric, care a pus începutul controlului constituționalității în lume. Este cazul „Marbury vs. Madison” pronunțat la 1803 de către Președintele Curții Supreme de Justiție a Statelor Unite ale Americii, John Marschal. În partea constatatoare a cazului, J.Marschal a subliniat cu fermitate și justificat următoarele: „Domeniul de competență al curții este exclusiv de a decide în privința drepturilor indivizilor” [12] și nu modul în care funcționarii își îndeplinesc îndatoririle.

Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova și garantează: supremația Constituției ... și responsabilitatea statului față de cetățeni.

Reglementări încheiate prin prevederile art.16 alin.(1) din Constituție conform cărora „respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”.

Iar art.1 alin.(3) din Constituție stabilește, printre altele, că demnitatea omului, drepturile și libertățile lui reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Deci, examinând sesizarea privind constituționalitatea unei legi, Curtea Constituțională în calitate sa de unică autoritate de jurisdicție constituțională trebuie să pornească procesul în scopul de a decide în privința drepturilor individului, adică sunt sau nu încălcate drepturile lui.

Cum a procedat Curtea Constituțională în cazul sesizării depuse de Avocatul Poporului în interesul drepturilor omului?

În primul rând, Curtea și-a determinat obiectul de competență și

anume „... **ponderea** (s.n.) dreptului de vot în cadrul ordinii publice europene a drepturilor fundamentale, ordine **dictată** (s.n.) de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului”.

Constatăm o deviere de la obiectul sesizării „permiterea tuturor cetățenilor Republicii Moldova ... de a-și exercita dreptul de vot fără bariere nejustificate și disproporționate”, ceea ce de fapt interzice art.58 din Codul electoral contestat.

Curtea operează cu sintagma „limitările dreptului de vot”, sintagmă străină textului constituțional.

Art.54 din Constituție utilizează sintagma „restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți”. Cu totul alt domeniu al vieții constituționale.

Curtea își începe argumentarea prin aceea că ordinea juridică europeană a drepturilor omului, standardul „**de protecție al dreptului de vot** (s.n.) nu este la fel de stringent ca cel al protecției dreptului la respectarea vieții private...”

Așadar „standardul de protecție”, în ce constă el și cum se manifestă, Curtea exemple nu dă. Și apoi sesizarea se referă la realizarea drepturilor de vot, nu la „protecția”, apărarea lui.

Mai mult, Curtea pleacă în altă direcție și anume: „acest drept poate fi limitat în vederea realizării unui scop compatibil cu principiul preeminenței dreptului și cu obiectivele instituționale”. Dar care sunt „principiile” și „obiectivele” constituționale? Curtea nu le identifică.

Aceste măsuri trebuie să aibă un scop legitim și trebuie să nu fie disproporționate.

Or, tocmai „scopul legitim” nu

este determinat, iar art.58, alin.(3) lit.c) din Codul electoral stabilește „disproporționalitatea”.

Trezește nedumeriri și totodată o lipsă de argumente în favoarea constatării potrivit căreia: „având în vedere **ponderea abstractă**” (s.n.) pe care o acordă Curtea Europeană dreptului de vot (și iarăși nici un exemplu concludent, fiindcă ele nu există). Urmează însă și o mai mare „constatare”: „marja de apreciere a autorităților naționale privind **limitarea exercițiului** (o altă formulă) acestuia este una mai largă decât în cadrul altor drepturi”.

Pardon! Art.21 al DUDO și art.38 alin.(1) din Constituție stabilește că „Voința poporului constituie baza puterii de stat”. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

II. Curtea va verifica dacă: a) ingerința este prevăzută de lege; b) dacă urmărește sau mai multe scopuri legitime; c) dacă nu este disproporționalitate.

a. Într-adevăr ingerința este reglementată de articolul 58 alin. (3) lit.c) din Codul Electoral, ingerință care tocmai constituie obiectul sesizării Avocatului Poporului. Dar aceste prevederi contestate contravin art.54 alin.(1) din Constituție în conformitate cu care „În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului”. Curtea Constituțională nu a coroborat și acest articol.

b. Care sunt „scopurile legitime” ale acestei ingerințe? Curtea identifică două scopuri și anume: „Primul scop legitim care poate fi *dedus în mod rezonabil* (s.n.) din

condiția votării cu prezentarea pașaportului valabil ... constă în prevenirea fraudării votului”, prin recunoașterea mai facilă a alegătorului în baza unor acte de identitate cu o valabilitate mai scurtă: „Nu este plauzibil acest mod rezonabil” dat fiind că, în primul rând, buletinul de identitate a cetățeanului aflat pe teritoriul statului și peste hotarele lui au aceleași putere juridică. Iar în, al doilea rând, funcționează și poate fi, și trebuie utilizat, după caz, Registrul de stat al alegătorului.

Unele pârgii pot fi utilizate pentru prevenirea falsificării alegerilor. Iar deficiențele tehnice, constatate la alegerile parlamentare din anul 2014, au afectat întregul proces electoral. Problema constă că nu au fost identificate „cauzele” acestor „deficiențe”, posibile și cu pașaportul, și cu buletinul valabil.

Un alt scop legitim, evidențiat de către Curte constă în „consolidarea legăturii dintre statul Republica Moldova și cetățenii săi...”. Am arătat deja că cetățenia tocmai și reprezintă legătura politico-juridică permanentă și nelimitată în timp și spațiu dintre o persoană fizică și statul respectiv, în cazul nostru Republica Moldova, mai mult ca atât, cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotare consolidează legătura și prin remitențe financiare, despre ce am confirmat deja. Iar „ideea de statalitate” nu are nicio legătură cu obiectul sesizării.

În consecință Curtea conchide că prevederile art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral, prevederi contestate „reprezintă una dintre modalitățile de realizare a acestor scopuri”. Legitimitatea acestei modalități nu are suport juridic, ci

se bazează doar „modul rezonabil” dedus de către Curte.

Următorul aspect ține de principiul „proporționalității” care ar trebui să fie aplicat în reglementările privind și exercitarea dreptului de vot. Avocatul Poporului în sesizare tocmai contestă prezența acestui principiu și argumentează „disproporționalitatea” prevederilor art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral.

În ce constă disproporționalitatea? Alegerile se petrec în baza „principiului teritorial”. Adică, secțiile de votare se constituie pe teritoriul Republicii Moldova în localități. Peste hotare secțiile de votare au sediul pe teritoriul Ambasadelor și Consulatelor Republicii Moldova. Conform normelor Dreptului Internațional și Dreptului constituțional, aceste teritorii constituie elemente ale teritoriului republicii, asupra cărora se răsfrânge jurisdicția Republicii Moldova și funcționează legile ei.

În aceste condiții ale principiului „teritorialității”, toți cetățenii Republicii Moldova, conform art.16 alin.(2) din Constituție sunt egali în fața legii și a autorităților publice.

Așadar, art.58 alin.(3) lit.a) și b) stabilește că votarea se face în baza: buletinului de identitate și fișa de însoțire sau cu buletinul de identitate provizoriu. Deci suntem în prezența „*principiului preeminenței dreptului*”.

Mai mult ca atât, Curtea, în virtutea studiului constituțional, a supus examinării încă un scop al acestei „ingerințe” din Codul electoral. Acest scop, admisibil cercetării științifice, poartă un caracter juridico-politic. Anume, rezultatele votării din ultimul timp

demonstrează opțiunea democratică și reformatoare, în direcția progresului Republicii Moldova a alegătorilor de peste hotare. Or, această tendință „afectează” interesele conservatoare ale actualei guvernări și ca rezultat a survenit această ingerință. Adică, suntem în prezența unei discriminări, pe bază de „opinie”, acțiune interzisă de art.16 alin.(2) din Constituție în conformitate cu care toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice fără deosebire de opinie.

În consecință am ajuns la etapa de a aprecia în esența doctrinară pe baza premiselor științifice și legile, atât argumente ale sesizării Avocatului Poporului, cât și ale Curții Constituționale.

Argumentele sesizării prin prisma raționamentelor științifice și a suportului legal ne permit să constatăm că prevederile art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral afectează esența dreptului de vot al cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării.

Curtea Constituțională, din contra, consideră că legislatorul a acționat, în interesul marjei sale de manevră pe care o permite Constituția, fapt ce nu afectează esența „dreptului de vot”. Această constatare permite Curții de a conchide că sesizările Avocatului Poporului privind exercitarea controlului constituționalității sintagmei, „în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova” cuprinse în art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral și declararea neconstituțională a acesteia *este nefondată*.

În aceste circumstanțe expuse în decizie, rezultă că în conformitate cu Codul jurisdicției consti-

tuționale Curtea Constituțională a examinat sesizarea în fond după care urma să decidă: a) *constituționalitatea* sintagmei contestate; ori b) *neconstituționalitatea*.

Însă Curtea Constituțională a decis să *declare inadmisibilă* sesizarea Avocatului Poporului.

Apare fireasca întrebare: Din ce considerente Curtea nu a aplicat una dintre cele două variante posibile?

Considerăm, în baza conținutului deciziei, că Curtea nu a adus argumente concludente în *favorea constituționalității* sintagmei contestate, și nici a *neconstituționalității*.

Cetățenii Republicii Moldova, contribuabili și cu drept de vot constituțional, au rămas în afara protecției lor din partea statului Republica Moldova.

Concluzii. Calitatea de cetățean asigură persoana cu plenitudinea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale. Dreptul de vot, ca drept exclusiv politic, se încadrează plenar și necondiționat în ansamblu drepturilor fundamentale. Din aceste raționamente, statul are obligația de a respecta și ocroti acest drept care nu poate fi „limitat”. Iar „respingerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți” conform prevederilor art.54 din Constituție este posibilă doar în baza unei legi organice speciale.

În rezultatul cercetării se conturează următoarele concluzii:

1. Sesizarea Avocatului Poporului este argumentată atât sub aspect juridic, cât și sub aspect moral.

2. Curtea Constituțională este obligată de a examina orice sesizare pornind de la protecția dem-

nității și a drepturilor și libertăților omului ca valori supreme și garantate constituțional.

3. În situații identice și similare condițiile exercițiului dreptului de vot se impun a fi aceleași.

4. Prevederile art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral prin sintagma „în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova care impune votarea doar în baza pașaportului și a livretului de marinar” stabilește disproporționalitate între cetățenii Republicii Moldova. Sintagma expusă: a) vine și în contradicție cu prevederile art.54 alin.(1) din Constituție, în conformitate cu care „În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului”; b) creează condiții pentru discriminare pe bază de „opinie”, condiție interzisă prin art.16 alin.2 din Constituție, care în același timp garantează egalitatea cetățenilor în fața legii și a atribuțiilor publice.

5. Prevederile art.58 alin.(3) lit.c) din Codul electoral nu numai „limitează”, dar și îngreășește exercițiul de către cetățenii Republicii Moldova aflați în mod legal peste hotare.

Prin esență, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională menirea căreia în fond este protecția drepturilor fundamentale ale omului contra abuzurilor puterii. În acest scop, conform prevederilor art.134 alin.(3) din Constituție garantează responsabilitatea statului față de cetățeni. În cazul sesizării Avocatului Poporului o parte considerabilă de cetățeni, aflați peste hotarele Republicii Moldova, nu

au primit protecția scontată și urmează a se soluționa cazul în alt mod.

Propunem ca Avocatul Poporului să solicite Curții Europene a Drepturilor Omului examinarea cauzei în fond pentru adoptarea deciziei corespunzătoare.

Referințe bibliografice

1. Hotărârea Curții Constituționale privind confirmarea rezultatelor alegerilor și validarea mandatului de președinte al Republicii Moldova nr.34 din 13 decembrie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.2-8(5925-5931) din 06.01.2017, art.2.

2. Codul electoral nr.1381-XIII din 21.11.97. Republicat în: Monitorul oficial al Republicii Moldova nr.81 din 08.12.97, art.667.

3. Decizia Curții Constituționale nr.5 din 14 ianuarie 2019. <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=587>

4. <https://inregistrare.cec.md/statistics>

5. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 august 1994. Republicată În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.78 din 29.03.2016, art. nr.140.

6. Aderare prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul 1, pag.11.

7. Ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr.217-XII din 28.07.1990. Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul 1, pag.30.

8. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24.07.1997. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul 1, pag.341.

9. Deleanu Ion. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. – București: Europa Nova, vol.2. 1996, p.98.

10. Legea cetățeniei Republicii

Moldova nr.1024-XIV din 02.06.2000. Monitorul oficial al Republicii Moldova nr.98-101 din 10.08.2000.

11. <https://ru.scribd.com/document/323145188/file>

12. Constitutional interpretation. Workshop Materials, Module 1/1, Aprilie-May. 2016, p.153.